

— Který je nejhlupejší výrok, s kterým jste se v životě setkal?

— Slovo Lloyda George, že „Prozřetelnost patrně označila Angličany, aby vládli národům“. Vzhledem k tomu, že tento výrok byl učiněn *po* světové válce, pokládám jej za hloupejší ještě než obdobný výrok Wilhelma I. R., který byl pronesen *před* válkou.

Kromě šašků, kteří jsou opravdoví dobrodinci lidstva, neuznávám ani vyvolených mezi jednotlivci.

— Co soudíte o nesmrtelnosti díla básnického?

— Totéž co o nesmrtelnosti bot. Některé boty trvají déle než jiné, ale bývají pak tvrdé a krabaté, a čert aby v nich pak chodil. Já mám nejradši botičky, které se brzy roztrhají, ale pokud trvají, působí člověku jen příjemnosti. Čím je slušnější člověk, čím je slušnější kniha, tím dříve se odtud klidí.

— Kterého českého literáta pokládáte za největšího?

— Nebožtíka Václava Řezníčka; měřil bezmála dva metry.

— Čeho byste si přál ještě v životě?

— Nějaký ten grámek hlouposti. Spal bych pak pravděpodobně lépe a byl bych asi zdravější.

— Měl jste nějaký pocit, jehož opakování byste si přál?

— Ano. Bylo mně deset let, byl jarní den, večer, a stál jsem před uzenářským krámem na Malém rynečku. (To jest sice pleonasmus, ale my tak říkali, když jsem bydlíval na Linhartském plácku u p. Masopusta.) V krámě hřáli párky, jejich vůně mne dráždila, ale já neměl pět krejcarů, abych si jeden z nich koupil. Bylo to mučivé a přece slastné vědomím toho báječného, zdravého apetitu, který ve mně žil. V takových chvílích člověk cítí, co by na světě porazil.

— Dovedl byste ještě dnes spolykat hodně světa?

— Což o to! Ale bojím se, že bych ho nestrávil. Musím ho brát již jen v homeopatických dávkách. Jednu desettisícinu miligramu.

— A českou literaturu?

— Tu již *ani* v homeopatických dávkách ne.

— Co nejkomičtějšího jste v životě zažil?

— Speech dr. K. H. Hilara jeden večer v Dramatickém svazu u Gráfů. Krotil hněv českého lva, ne dvojocasého, nýbrž jeho literárního představitele, neméně hřivnatého V. Dyka řečí, která byla nejpitvornější směs apokalyptického pathosu a medicínálního žargonu. „Ačkoliv znám *hypotonické* pocity mistra Dyka vůči mé činnosti na Národním divadle, přece neváhám doznati, že se on naopak u mne setkává v oné oblasti s *hypertonii* afektivity, již nemohu jinak označiti než jako úctu a lásku.“

— Co pokládáte za největší událost světových dějin?

— Ruskou revoluci; ale není posud celá. Schází jí háček nad *c*.

— Ale dovolte, kdo bude říkat: *Ruská revoluce*?

— Promiňte, já myslil při tom na Čechy. Ty by snesly nad *c* háčky dva.

— (Kromě dr. O. Štorcha-Mariena¹ na prkně) co byste ještě rád viděl, než umřete?

¹ To je můj nakladatel, jsou tedy mé humánní city k němu zcela pochopitelné.

— (Kromě dr. O. Štorcha-Mariena na prkně) bych nejraději viděl dodlážděné Václavské náměstí a na něm lidí jako much v létě a samou chvoj a samý flór a samou fangli... Ale toho se nedožiji. (Ba, ani toho dr. O. Štorcha-Mariena na prkně ne.)

— Které barvy máte nejradši?

— Červenou a černou, ten akord, pane. To jsou barvy pro mne fatální. Pane, černé šaty a na nich červený květ, jak mně poskočí srdce v těle hned!

— Jaká jest vaše víra v budoucnost RČS?

— Co neoptimističtější, pane. Mráz kopřivy nespálí.

— Který nejmocnější dojem jste si posud odnesl z divadla?

— Z třetího aktu Hilbertova Druhého břehu. Víte, tam, kde popravili toho útočníka a přichází páter, aby řekl pozůstalým, jak se kál a krásně vyzpovídal a vůbec úplně obrátil. Jen umíráček měl do toho klinkat, to by bylo bývalo ještě dojemnější. Nedaleko mne Kodíček potil se nadšením („přes to, že má o revoluci názor poněkud odchylný“, rozuměj: od názoru Hilbertova). To byl požiteček, pane.

— S kým se nejraději bavíte?

— S Mathesiem. On hovoří, já poslouchám.

— Co pokládáte za nejzbytečnější věc na světě?

— Společnost národů. Mele tak dokonale naprázdno a stojí velké peníze. Ale ovšem sype také písek do očí důvěřivým hlupákům; tato její iluzionistická činnost se nesmí přehlížet.

— Koho milujete nejvíc v RČS?

— Pst. Tiše. Tiše. Vždyť víte přece, že máme zákon na ochranu republiky a censuru.

— Které zaměstnání pokládáte za nejvýnosnější pro literáta dnes v Čechách?

— Psátí pro Národní divadlo za dnešního režimu. Jsou různá výnosná zaměstnání, jako dělati manikýru dráteníkům, býti výpomocným učitelem na střední škole od hodiny placeným (nemýlím-li se, za hodinu 5 Kč na ruku!) nebo docentem čínštiny na universitě nebo dávatí polárním medvědům taneční hodiny, ale nic se nevyrovná oblažujícímu úkolu: pracovati pro naši zlatou kapličku nad Vltavou. Jste-li zvláště pilný a nadaný, přivedete to na 400 Kč měsíčně... co pravím? Možno i na 420!

— Koho pokládáte za nejdůmyslnějšího kritika českého?

— Antonína Veselého z Republiky československé. Co slovo, pane, to zlato. A je-li to i někdy hloupé, je to vždycky ušlechtilé.

— Máte ještě nějaké dramatické bolesti?

— Mám. Kam zanést svou Paní Kalibánku? Donesu ji Švandovi, on mi ji vrátí; a co pak? Budu nucen sestoupit až do Národního divadla? Ale to již raději do Vltavy!

— Nač jste tak dlouho okouněl, až by vám byl málem ujel vlak?

— Ohříval jsem si ruce nad kotlíkem s pečenými kaštany. Víte, nerad cestuji o studených rukou.

— Zbytečná delikátnost. Ve vagóně namrznou vám jistě ještě nohy. Proč byste se bál tedy studených rukou?

— Které české autory čtete nejraději?

— Staré pány. Takového Tómu ze Štítného, takového Chelčického, takového Komenského. To je jazyk, pane! Hrne hlínu jako ruchadlo, brázda se za ním div nezavírá: tolik v něm síly, plynulosti, života. Voní to zemí, chlebem a jarní bouřkou. Pokládám za ztracený týden, který jsem v nich neležel aspoň několik hodin. Věta jde a našlapuje jako rota vojáků. Některá slova mají u úst pěnu jako koně, jiná koulejí očima, že se schovávají před nimi do kouta. Všecko, co je mladší než 17. století,

270 pokládám za dekadenci. Samý šutr a písek: nastavovaná kaše. Aby to kat spral.

— Oslavený delinkvente, máte snad přede dnem popravu ještě nějaké zvláštní přání?

— Ano. Abyste mi vlezli všichni na záda.

— Hoho! Toho bohdá nebude.

— Když bohdá, tož si řekněte: Toho bohdá nebude, aby král český z bitvy utikal. Podstupte nemožné a vlezte mně přece na záda.

— Sbohem tedy, pane, a na shledanou!

— Vem vás ďas. A na neshledanou!

Rozhovor s F. X. Šaldou

271

1. Jaký je váš poměr ke komunismu a k Ruské revoluci? Co soudíte o ruské sovětské kulturní práci?

Individualismu a liberalismu, domnívám se, jest důkladně odzvoněno. Piplat se se svým drahocným já, vrnět nad ním a náladkařit s ním, to všechno začíná být policejně zakázáno; *a myslím na prospěch poesie a umění. Osobnost* i při tom, račte si toho dobře povšimnout, přijde v umění a poesii ke svému; ale jen osobnost silná! A to je právě zisk pro poesii. Budeme ušetřeni napříště pouhé zajímavosti — budeme mít co činit se *zákonností* osobnosti. Osobnost pronikne i v tomto novém nadosobním pojmání, o tom není pochyby; co v něm zahyne, bude jen slabošství a polovičatost. A proto: vítáno buď.

Z tohoto zásadního hlediska je mně sympatický komunism, třebaš nejsem komunista v politickém smyslu slova; již proto ne, že nejsem marxista. (Na mne víc než Marx působili francouzští socialisté, ze starších Proudhon, z nových Sorel.) Za několik desetiletí uvidí teprve i dnešní odpůrci, co jest mně jasné již dnes: jak důkladně vyčistil i v tvorbě básnické půdu i vzduch; kolik smetl a jiného neřádu i tu odplavil a vymetl!

O Ruské revoluci a sovětské práci kulturní se zde šířiti nemohu, protože jich neznám vlastním studiem z první ruky. K tomu bylo by mně třeba vlastního názoru a odborného studia; ale k tomu nemám již času. Času, pokud mně zbývá, musím užítí k tomu, abych dokončil své rozdělané práce; není jich málo.